

10. Német–magyar Jogtörténelmi Szeminárium Budapesten

Immár 10. alkalommal került megrendezésre 2010. július 9–11. között a német–magyar büntetőjog-történelmi szeminárium az ELTE és a jénai Friedrich-Schiller-Universität jogi karai diákjainak részvételével. A jubileumi rendezvényre Budapesten, az ELTE Kari Tanácsstermében került sor. A szeminárium ez évi címe *Sanktionen in der Rechtsgeschichte* volt, így a büntetőjogi és nem büntetőjogi szankciók időben és térben széles palettájáról hallgathattunk előadásokat német nyelven. 17 német hallgató és 3 doktorandusz érkezett Jénából Prof. Dr. Günter Jerouschek vezetésével, rajtuk kívül az ELTE ÁJK Magyar Állam- és Jogtörténelmi Tanszéke mellett működő Tudományos Diákkör tagjai, illetve a tanszék PhD-hallgatói vettek részt a szemináriumon. Vendégünk volt továbbá Karl-Heinz Schneider, a Rothenburg ob der Tauberben található Mittelalterliches Kriminalmuseum (Középkori Büntetőjogi Múzeum) igazgatója.

Az első napon Mezey Barna és Günter Jerouschek professzorok bevezető szavai után kronologikus sorrendben következtek az előadások. Az első referátum egy ritkán hallott, kevésbé ismert, de nagyon érdekes témáról az Ótestamentum büntetőjogi szankcióiról és a talió-elv alkalmazásáról szólt. A következőkben a középkori egyházi és városi jogról, a Constitutio Criminalis Carolina büntetőjogáról, a thüringiai boszorkányperekről hallgathattunk a német hallgatóktól. Délután a felvilágosodás korának büntetőjogi reformjaiba nyertünk betekintést a bizonyítékok szabad értékelésétől a modern büntetés-végrehajtás kialakulásáig. A magyar

hallgatók és doktoranduszok közül többen újkori témát választottak, a politikai és államellenes bűncselekmények kora újkori büntetésétől, az 1843. évi büntetőjavaslat és a Csemegi-kódex büntetési rendszerén át a debreceni büntetés-végrehajtási intézet történetéig. Érdekes összehasonlításra adott lehetőséget a fiatalokúakkal szemben alkalmazott szankciókról szóló előadás, illetve a halálbüntetésről szóló összesen négy referátum. Előadás hangzott el a magyarországi végrehajtási gyakorlatról a 19. században, a nemzetiszocializmus és az NDK viszonyáról a halálbüntetéshez, illetve az anarchista elkövetők elleni büntetésekről.

A szeminárium második napján a 20. századi jogtörténet állt a középpontban: a diktatórikus rendszerek büntetési rendszerei, a második világháborút követő kollektív szankciók, Waldheim-perek a Harmadik Birodalom valós vagy vélt kiszolgálói ellen és a keletnémet felkelés büntetőjogi következményei. Végül a nemzetközi büntetőjog kialakulásának folyamatával a közelmúlt jogtörténetét ismerhettük meg. A második nap végén a szemináriumot vezető két professzor értékelte és összegezte a szemináriumon elhangzottakat.

A rendezvényen ez alkalommal is színvonalas referátumok hangzottak el, lehetőséget teremtettek a hallgatóknak az előadói készség gyakorlására, a magyar hallgatók pedig a német nyelvet és az idegen nyelvű prezentációt is gyakorolhatták. Az előadásokat követően lehetőség nyílt kérdésekre és vitára, amit mind a hallgatók, mind a résztvevő oktatók kihasználtak.

Az előadásokon kívül a német vendégek részt vettek idegenvezetésen a Parlamentben és a főútkárság munkatársaitól tájékozódhattak a magyar Országgyűlés működéséről, illetve Budapest nevezetességeivel ismerkedhettek meg.

Az immár hagyományos szeminárium jövő júliusban is megrendezésre kerül, Németországban, Rothenburg ob der Tauberben.

Frey Dóra

Montréalól Szingapúrig. Beszámoló Dr. Kengyel Miklós előadásáról

A Pécsi Tudományegyetem polgári perjog professzora 2010. április 29-én, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Tanácsstermében tartott előadást *A hársfától az igazságügyi palotáig – az igazságszolgáltatás kultúrtörténete* címmel. Az eseményen – amelyet a Magyar Jogász Egylet Jogtörténelmi Szakosztályának ülése is volt – megjelent Földi András dékán-

helyettes, Kelemen Miklós adjunktus, Kabódi Csaba tanszékvezető és számos érdeklődő hallgató, és képviseltették magukat a Magyar, illetve az Egyetem Állam- és Jogtörténelmi Tudományos Diákkörök is.

Kengyel professzor az előadást – amelyet végig gazdag illusztrációkkal kísért – történelmi áttekintéssel vezette fel. Ennek során bemutatta az ókor, majd a középkor ítélkezési szokásait és helyszíneit, amelyek közül elsőként a germán területeken kialakult, ún. *Gerichtslinde*, azaz a hársfa alatti törvénykezés rendjét és jellemzőit ismertette. Elmondta, hogy Európában kifejezetten ítélkezési célra emelt épületekről valójában csak az 5–16. századtól kezdve beszélhetünk. Az első bíróságokat a transzparencia és a közvetlenség igénye miatt így tervezett, árka-dos, oszlopcsarnok-szerű építmények jelentették, amelyek nagyban hasonlítottak ókori római elődjeikre. Az előadó bemutatta a rottweili Hofgericht épületét, amelyet a wetzlari Reichkam-

mersgerichté követett. Ez utóbbi kapcsán, kis irodalomtörténeti kitérőt téve, megtudtuk, hogy Goethe ezen a bíróságon kezdte pályáját fogalmazóként, és azt is, hogy ez a városka ihlette az *Ijjú Werther szenvedései* című önéletrajzi regényét. Ezután a berlini Kammergericht következett, ismét egy anekdotával, Arnold molnárnak az említett bíróságon tárgyalt történetével színesítve az előadást.

Németországot elhagyva, a képzeletbeli utazás következő állomása a forrongó Franciaország volt. Kengyel professzor a párizsi és a montpellier-i *Palais de Justice* kapcsán említette meg, hogy Európa a francia forradalomnak köszönheti a modern, nyomozóelvi eljárásjog újbóli feléledését. Az eljárásjogi reform indította meg azt az építkezési hullámot, amelynek eredményeként az ország legszebb igazságügyi palotái épültek fel, klasszicista stílusban. Ezt követően az előadó a brüsszeli *Palais de Justice-t* mutatta be, amelyet – monumentalitása miatt – pártolói a „jogállamiság katedrálisának”, ellenzői pedig egyszerűen kötömgének neveztek. A később emelt német bírósági épületek közül megismerhettük még a kölni *Appellationsgerichtshofot* és *Oberlandesgerichtet*, a *Justizpalastot* Münchenből, a *Hanseatisches Oberlandesgerichtet* Hamburgból és a hatalmas lipcei *Reichsgerichtet*.

Az előadás záró részében az előadó előbb Európa, majd a világ legimpozánsabb bíróságait mutatta be, kezdve a bécsivel, amelyet hiteles bizonyítékok szerint azért építettek szándékosan ferdén, mert a szomszédságában lakó Auersperg grófnak joga volt látni az épület mögött húzódó Burgot, és amely majdnem teljesen leégett, mert 1927-ben egy felmentő ítéletet

követően a feldühödött hallgatóság felgyújtotta. A továbbiakban láthattuk az eklektikus grazi, salzburgi és zágrábi, majd a rigai bíróság épületét, a sort pedig a neogót stílusban épült londoni *The Royal Courts of Justice* zárta. Ezzel kapcsolatban megtudtuk, hogy itt nyitják meg minden év októberében a brit „ítélkezési évet”, a ceremónián számos bíró vonul fel hosszú parókában, hermelinpalástot viselve. Az idő rövidsége miatt nem tért ki az előadó az új-zélandi Auckland, Pennsylvania, New York, Montréal, Szingapúr, Japán, Belfast bíróságainak részletes bemutatására – képeket azonban ezekről az épületekről is láttunk. Az előadás záró gondolataként professzor úr egy érdekes összehasonlítást tett, s röviden elemezte az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága, illetve a Magyar Királyi Kúria egykori épülete timpanonján található domborművet.

A zárszót Földi András dékánhelyettes méltató szavai követték, aki kiemelte az előadás sokszínűségét és precizitását. Ezután Kelemen Miklós az előadóhoz címzett kérdésében arra szeretett volna választ kapni, hogyan és miért történt, hogy gazdaságilag egészen jelentéktelen városkakat ruháztak fel központi bírósági székhelyi szereppel. Kengyel professzor válasza szerint ez azért történhetett így, mert az említett városok ígéretet tettek arra, hogy önkormányzatuk pénzügyi hozzájárulásával jelentős terhet vesznek le az állam válláról, amennyiben a palota náluk épül majd. Több kérdés nem hangzott el, így a Jogász Egylet berekesztette ülését.

Szabó András

Az új esztendő harmadik hetében végtelen türelemmel viselt hosszú súlyos betegség után ragadta el őt a kérlelhetetlen kaszás. Négy évtizedre visszatekintő, sokfelé mutató pályájának méltó megkoronázása volt, amikor 2003-ban felelős szerkesztőként meghatározó szerepet vállalt az évek óta szünetelő *Jogtörténelmi Szemle* újraindításában. Tanárnak, népművelőnek tanult, de dolgozott a közigazgatásban, volt levéltáros, tanított egyetemen és nem utolsósorban lexikont, monográfiát, folyóiratot szerkesztett.

Páratlan művelődéstörténeti ismeretekkel rendelkezett, amit a szülői házban, édesapja, a debreceni református kollégium tudós irodalomtanára alapozott meg. 1964-ben fejezte be tanulmányait a Kossuth Lajos Tudományegye-

BÚCSÚZUNK

Dr. Tóth Béla
(1940–2010)

temen, ettől kezdve közel három évtizeden át szolgálta a közművelődést. Dolgozott a hajdúszoboszlói művelődési központban munkatársként és igazgatóként, volt főelőadó a Hajdú-Bihar Megyei Tanács Művelődési Osztályán, majd négy esztendőn át az egyetem népművelési tanszékének adjunktusa. Ezekben az években, miközben szervezője és irányítója volt több nagyszerű közművelődési rendezvénynek, mind aktívabban kezdett foglalkozni helytörténeti és honismereti kutatásokkal. 1979-ben a dualizmus korának helyi művelődéstörténetéből védte meg bölcsészdoktori disszertációját. Útja 1982-ben Debrecenből Szentendrére vitte, ahol a néhány évvel korábban létesült megyei művelődési központ és könyvtár igazgatójává nevezték